

ЗОХИЦУУЛАХ ҮЙЛЧЛЭЛТЭЙ ХҮНСНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

Зохицуулах үйлчлэлтэй хүнсний тухай хуулийн төслийг боловсруулах дараах хууль зүйн үндэслэл, практик шаардлага байна.

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Хүнсний тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.4-т “хүний бие махбодийг бүхэлд нь, эсхүл тодорхой эрхтэний үйл ажиллагааг дэмжих шаардлагатай бодис, илчлэгийг нөхөх үйлчилгээ бүхий биологийн идэвхт бодис, баяжуулсан, ашигтай бичил биетэн агуулсан зохицуулах үйлчилгээтэй хүнсний үйлдвэрлэл”-д төрөөс дэмжлэг, урамшуулал үзүүлж болно гэж, мөн хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.3 дахь хэсэгт “Хүнсийг баяжуулах, найрлагыг нь зохицуулахтай холбогдсон харилцааг хуулиар зохицуулна” гэж заасан.

Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2024 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлийн 138-т “Зохицуулах үйлчилгээтэй хүнсний тухай” хуулийн төслийг боловсруулж, 2021 онд УИХ-д өргөн мэдүүлэх гэж, Төрөөс хүнс, хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлогын 4.1.13-т “шим тэжээллэг болон органик хүнсний нэр төрлийг нэмэгдүүлэх, үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, судалгааны дүнд суурилан зохицуулах үйлчилгээтэй хүнсийг үйлдвэрлэлд турших, нэвтрүүлэх” гэж тус тус туссан.

“Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны 2.5.20-д Органик, баяжуулсан, зохицуулах үйлчлэлтэй, инновац нэвтрүүлсэн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг дэмжиж, бүтээгдэхүүний нэр төрлийг нэмэгдүүлнэ” гэсэн зорилт дэвшүүлсэн.

Дэлхийн 150 орныг эгнээндээ нэгтгэсэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүнс, хөдөө аж ахуйн байгууллага болон Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллагын хамтарсан Хүнсний хууль эрх зүйн хорооноос хэрэглэгчдэд хүнсний сонголтоо зөв хийхэд нь мэдээллээр хангах зорилгоор 1997 онд “Шим тэжээлийн болон эрүүл мэндийн мэдэгдлийг хэрэглэх удирдамж CAC/GL 23-1997”-ийг баталсан бөгөөд эрүүл мэндийн

мэдэгдлийг шошгонд тусгахад тухайн хүнс, эсхүл түүний бүрэлдэхүүн хэсгээс хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх үйлчлэл нь шинжлэх ухааны үндэслэлтэй судалгаагаар нотлогдож, түүнийг нь эрх бүхий байгууллагаас хүлээн зөвшөөрч баталгаажуулсан байх шаардлага тавьж, үүнийг тодорхой зохицуулалтаар дамжуулан хэрэгжүүлэхийг зөвлөжээ.

1.2. Практик шаардлага

Хүмүүсийн өдөр тутмын амьдралын хэв маяг өөрчлөгдөж байгаатай уялдан халдварт бус өвчнөөр өвчлөгсдийн тоо дэлхий дахинд хурдацтайгаар нэмэгдэж, олон улсын байгууллагаас нийгмийн эрүүл мэндийн энэхүү тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх цогц арга хэмжээний үндсэн бүрэлдэхүүнд хоол, хүнсний зохистой хэрэглээг багтааж, эрүүл мэндийг дэмжих үйлчлэл бүхий хүнсийг зөвлөмж болгож байна.

Хүнс нь хүний бие махбодын өсөлт хөгжил, хэвийн үйл ажиллагаанд шаардлагатай шим тэжээлийн бодисыг хангадаг өдөр тутмын анхдагч хэрэглээ хэдий ч хүний эрүүл мэндэд энэхүү ерөнхий ач холбогдлоос илүү ашиг тус, нөлөө үзүүлэх хүнсийг дэлхийн улс орнууд тусгайлан бэлтгэж, эртнээс хэрэглэж ирсэн түүхтэй. Тухайлбал, Хятад, Япон болон азийн бусад оронд уламжлалын дагуу маш олон төрлийн хүнс нь эрүүл мэндийн тодорхой ашиг тустай нягт холбогддог байна.

Хүний эрүүл мэнд болон хоол, хүнсний хамаарлыг шинжлэх ухааны үндэслэлтэйгээр судлах эхлэл 1980-аад оны эхээр Японд тавигдсан нь зохицуулах үйлчлэлтэй хүнсний тухай ойлголтын үндэс болсон гэж үздэг. Япон улс нь 1989 онд анх "Сайжруулсан хүнсний тухай" хуулийн зохицуулалтыг батлуулан хэрэгжүүлж эхэлсэн ба Хүнсний хүний биед үзүүлэх физиологийн үйлчлэлийн талаарх үндэсний хэмжээний системтэй судалгааг 1984-1995 онуудад явуулж, цугларсан мэдээлэл, үр дүнд тулгуурлан Японы Эрүүл мэнд, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас "Эрүүл мэндийн тусгай хэрэглээнд зориулсан хүнс/foods for specified health use" гэсэн зохицуулалтыг 1991 онд бий болгосон байна. Уг эрх зүйн зохицуулалтад 2001 онд "шимт бодисын үйлчлэлийн мэдэгдэл бүхий хүнс" гэсэн нэмэлтийг оруулснаар "эрүүл мэндийн мэдэгдэл бүхий хүнс" гэсэн томъёоллын хүрээнд зохицуулах үйлчлэлтэй хүнсний үндсэн 2 ангиллыг багтаасан шинэ систем бий болсон.

Энэхүү зохицуулалтаар хүний эрүүл мэндэд хүнснээс үзүүлэх үйлчлэлийг баталгаажуулах эрх зүй, тогтолцоог бүрдүүлсэн бөгөөд энэ нь нэг талаас хүний эрүүл мэнд, өвчлөл, нөгөө талаас хоол, хүнсний хоорондын харилцан хамаарлыг тархвар судлал, эмнэлзүйн үүднээс шинжлэх ухааны үндэслэлтэй судлан тогтоох ач холбогдолтой байдаг байна. Ингэснээр эрүүл мэндийн мэдэгдэл бүхий шошготой зохицуулах үйлчлэлтэй хүнс зах зээлд нийлүүлэгдэж байна.

БНСУ "Эрүүл мэндийн зохицуулах үйлчлэлтэй хүнсний тухай" бие даасан хуулийг баталж, 2011 оноос хойш мөрдөж байгаа ба АНУ-д 1994 онд батлагдсан Хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүний эрүүл мэнд ба боловсролын тухай хуулиар хүнсний шимт бодисын үйлчлэлийн мэдэгдлийг зохицуулжээ.

Үйлдвэрлэлийн технологийн сургуулиас инновацийн төслийн хүрээнд өөрийн сургуулийн дэргэд “Зохицуулах үйлчлэлтэй талх, гурилан бүтээгдэхүүний туршилт, судалгаа, инноваци”-ийн үйлдвэрийг 2015 онд байгуулж, 10 гаруй нэр төрлийн хүнсийг, Технологийн дээд сургууль сүүн бүтээгдэхүүнийг зохицуулах үйлчлэлтэй хэмээх ангиллын дор тус тус үйлдвэрлэлд нэвтрүүлсэн байна. “АПУ” ХХК, “Монсүү” ХХК зэрэг үйлдвэр “БИФИДО” тараг, “Тэнгэрийн хишиг” компани “Амуу” брэнд, “Талх Чихэр” компани найман нэр төрлийн гурилан бүтээгдэхүүнээ “зохицуулах үйлчлэлтэй” хэмээх тодотголтойгоор үйлдвэрлэж зах зээлд нийлүүлж байгаа бөгөөд Монголд тариалсан овъёосыг ашиглан үйлдвэрлэсэн “Мовъёос” нэрийн өглөөний хоол хэрэглэгчдэд хүрч байна.

Гэвч энэ төрлийн хүнсний үйлдвэрлэл, хэрэглээ, худалдааны үйл ажиллагаатай холбоотой харилцааг зохицуулсан эрх зүйн орчин бүрдээгүй тул эрүүл мэндийн үйлчлэлийг нь шинжлэх ухааны үндэслэлтэй судлан тогтоогоогүй, баталгаажуулж бүртгүүлээгүй байж зохицуулах үйлчлэлтэй хэмээх мэдэгдлийг бүтээгдэхүүний шошгод дур мэдэн байрлуулах, хэрэглэгчдийг төөрөгдүүлж, эрүүл мэнд, эдийн засгийн хувьд хохироох нөхцөлийг бүрдүүлж байна.

Түүнчлэн энэ төрлийн хүнсийг энгийн хүнснээс ялгаж статистик мэдээлэл, судалгааны сан бүрдүүлэх, эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөг нь тогтоох боломжгүй байна.

Иймд нэг талаас зохицуулах үйлчлэлтэй хүнсний талаар нэгдмэл ойлголтод хүрэх, түүний ач холбогдол, хүний бие махбодид үзүүлэх нөлөөний талаар хэрэглэгчдэд үнэн зөв мэдлэг, мэдээлэл олгох, нөгөө талаас энэ төрлийн хүнсний судалгаа шинжилгээ, үйлдвэрлэл, худалдаанд тавигдах шаардлагыг тогтоох, баталгаажуулалтын тогтолцоо, эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх замаар хөгжлийг дэмжих шаардлага зүй ёсоор тулгарч байна.

Хоёр.Хуулийн төслийн бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хүн амын эрүүл мэндийг дэмжих, халдварт бус өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх үүднээс бие махбодын тодорхой эрхтэн, системийн үйл ажиллагаанд чиглэсэн эерэг, зохицуулах нөлөө үзүүлэх хүнс үйлдвэрлэх, худалдах (экспорт, импорт болон дотоод худалдаа), хэрэглэхтэй холбогдон төр, иргэн, аж ахуйн нэгжийн хооронд үүсэх харилцааг зохицуулахад хуулийн зорилго оршино.

Мөн хуулийн зорилт, үйлчлэх хүрээ, зохицуулах үйлчлэлтэй хүнсний тухай хууль тогтоомж, нэр томъёоны тодорхойлолт болон хууль зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлага, хууль хүчин төгөлдөр болох хугацааг зохицуулахаас гадна дор дурдсан харилцааг зохицуулна:

- Зохицуулах үйлчлэлтэй хүнс (бүрэлдэхүүн хэсэг), түүнийг үйлдвэрлэх, баталгаажуулах, худалдахад тавих шаардлага;

- Зохицуулах үйлчлэлтэй хүнсний эрсдэлийн үнэлгээ, эрүүл мэндийн мэдэгдэл, зах зээлд нийлүүлэхээс өмнөх мэдээлэл, бүртгэлийн зохицуулалт;

- Төрийн байгууллагын тогтолцоо, чиг үүрэг, эрсдэлийн удирдлага, хяналт;

- Зохицуулах үйлчлэлтэй хүнсний үйлдвэрлэл, худалдахад тавигдах хөндлөнгийн хяналт;

- Зохицуулах үйлчлэлтэй хүнсний үйлдвэрлэл, худалдааны зар сурталчилгаа;

- Зохицуулах үйлчлэлтэй хүнсний үйлдвэрлэлд төрөөс үзүүлэх дэмжлэг;

- Зохицуулах үйлчлэлтэй хүнсний үйлдвэрлэл, худалдаа эрхлэгчдийн эрх үүрэг.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсанаар үүсэх нийгэм, эдийн засгийн үр дагавар, гарах үр дүн

Хуулийн төсөл батлагдсанаар нийгмийн эрүүл мэндэд дор дурдсан эерэг үр дагавар бий болно хэмээн үзэж байна:

- Халдварт бус өвчлөлийн тохиолдол буурч нийгмийн эрүүл мэндэд эерэг нөлөө үзүүлэх нөлөөлөх;

- Халдварт бус өвчний улмаас иргэд ажлаас чөлөөлөгдөх, эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахтай холбоотой үүсэх эдийн засгийн хүндрэлийг арилгах, уг өвчнийг эмчлэхэд улсын төсвөөс зарцуулж буй зардлыг бууруулах;

- Зохицуулах үйлчлэлтэй хүнсний үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээний хяналт, баталгаажуулалт нэгдсэн тогтолцоо бүрдэж, иргэд баталгаажсан хүнсээр хангагдах;

- Зохицуулах үйлчлэлтэй хүнсний үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээнд хяналт тавих механизм бүрдэх;

- Зохицуулах үйлчлэлтэй хүнсний үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээний нэгдсэн мэдээллийн сан бүрдэх;

- Зохицуулах үйлчлэлтэй хүнсний үйлдвэрлэл нэмэгдэх;

- Хүнсний бүтээгдэхүүнийг боловсруулах салбарын техник, технологийн түвшин сайжрахад нөлөөлөх;

- Хуурамч бүтээгдэхүүний зах зээлд эзлэх хувь, хэмжээ буурч хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалахад бодитой үр дүн гарах;

- Зохицуулах үйлчлэлтэй хүнсний ач холбогдлын талаар иргэдийн мэдлэг ойлголт нэмэгдэх.

Дөрөв.Хууль гарсантай холбогдуулан шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хууль тогтоомжийн талаар

Зохицуулах үйлчлэлтэй хүнсний тухай хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй зөрчилдөхгүй ба хуулийн

төслийг дагаж Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулна.

---o0o---